

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2016 / Vol. XXXV / 3 / 33-41
Pregledni naučni rad
UDK: 316.624, 321.01
316.462

"LOGIKA" DRUŠTVENE DESTRUKCIJE: NASILJE I MOĆ*

Aleksandar Jugović*

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerzitet u Beogradu

Biljana Simeunović–Patić*

Kriminalističko – policijska akademija, Beograd

Jasenska Jugović*

Gradski centar za socijalni rad, Savetovalište za brak i porodicu, porodični
psihoterapeut, Beograd

U ovom radu se, kroz tri ogleda o različitim manifestacijama nasilja (nasilje nad decom u institucijama, nasilje u partnerskom odnosu, seksualno nasilje nad decom – pedofilija) polazi od stanovišta da nasilje predstavlja namerno destruktivno delovanje, odnosno zloupotrebu moći prema drugom u kulturno- vrednosnom ili institucionalnom ambijentu koji je na neformalnom nivou tolerantan prema agresiji i nejednakosti. Socijalno nasilje jeste konstanta naše civilizacije. Nasilje je čovekova manifestacija koja nastaje u interakciji pojedinaca sa drugim ljudima, društvenim strukturama, sistemima vrednosti i odnosima moći. Zaključak je da je odgovornost na državi, ne samo da obezbedi dobre zakone i njihovu primenu, nego i da jasno promoviše nenasilnu opštu kulturu i humanistički sistem vrednosti.

KLJUČNE REČI: nasilje / moć / društvo / čovek

* Ovaj tekst je nastao kao rezultat na projektu "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnost socijalne intervencije" (broj 47011) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

* E-mail: ajugovic1971@gmail.com

* E-mail: biljasp@hotmail.com

* E-mail: jaskenkajugovic@gmail.com

1. UVOD

Tražeci smisao nasilja u društvu, neminovno otvaramo opštija antropološka i sociološka pitanja o karakteru ljudske prirode i odnosa čoveka i društva.

U jevrejskoj religioznoj tradiciji nalazi se uverenje da u čoveku postoji nagon zla. Ovu je ideju kao inspiraciju koristio Sigmund Frojd uvodeći pojam Tanatosa kao nagona smrti. Lajbnic je u *Teodiceji* pokušao da objasni da je zlo neizbežno (Lajbnic, 1993), jer – kada ne bi bilo zla, kako bi dobro pobedilo? Ruski religiozni filozof Nikolaj Berđajev smatra da je zlo bez uzroka i razloga i da ono potiče iz slobode. Zlo, patnja i nasilje postoje zbog toga što postoji sloboda, a za Berđajeva, hrišćanska tragedija je tragedija slobode, a ne "tragedija sudbine" (Berđajev, 2007).

Konrad Lorenz i instinktivisti objašnjavaju razloge nasilja čovekovom urođenom agresivnošću koja "vreba u nama" kao "zategnuta opruga" (Lorenz, 2005). Prema instinktivističkoj hipotezi u čoveku postoje urođeni nagon i neprijateljski impulsi koji vode ka destrukciji. Za psihološku frustracionu teoriju čovekova motivacija nasilničkog ponašanja proizlazi iz frustracije ili unutrašnjih i/ili spoljnih osujećenja. Dodatak ovom shvatanju daje Leonard Berkovic kroz ideju da je za ispoljavanje agresije neophodna određena draž bez čijeg prisustva ne dolazi do agresivne reakcije (Berkowitz, 1990).

Albert Bandura, predstavnik teorije socijalnog učenja, razvija ideju da se agresivno ponašanje uči opservacionim uslovljavanjem, odnosno posmatranjem modela, kao što se uče i druga (neagresivna) ponašanja (Bandura, 1973). Erih From zastupa ideju da pored odbrambene agresivnosti, koju naziva benignom, postoji i maligna agresivnost čiji su koreni u ljudskom karakteru. Maligna agresivnost nije izazvana spoljašnjom pretnjom, već željom za uživanjem u razaranju i uništavanju i odlika je samo čoveka u živom svetu (Fromm, 1990).

Kulturološka objašnjenja razmatraju vrednosnu prihvatljivost nasilja, poput uticaja glorifikacije i legitimizacije nasilja u društvu na ponašanja pojedinaca. Robert Merton smatra nasilničke oblike ponašanja kao društveno strukturalni problem koji je uslovljen nedostatkom mogućnosti ljudi da postignu prihvatljive društvene vrednosti na društveno legitiman način (Merton, 1938).

Marksisti uzroke ljudske destrukcije vide u društvenim i klasnim odnosima izraženim u kapitalističkom društvu, uz veru da će revolucionarna promena političko-ekonomskih i klasnih odnosa stvoriti miroljubivog i nenasilnog čoveka. Ipak, revolucionarno-marksistička praksa dvadesetog veka pokazala je čovekovu nemoć da se protiv zla može boriti utopijom (Jugović, 2014).

Čovek je biće mržnje ali i biće ljubavi: čovek može činiti dobro sebi i drugima, ali i zlo. Može biti i filantrop i mizantrop, i nasilnik i milosrdnik, i žrtvenik i krvnik. Čovek je istorijski dokazao da ima potencijale za ono što humanisti zovu samoostvarenjem, autentičnošću, zrelošću, nedestruktivnošću, stvaralaštvom ali i potencijal za užasnu destrukciju i autodestrukciju (Jugović, 2014).

U rečniku srpskog književnog jezika nasilje se definiše kao primena sile protiv prava i volje onoga prema kome se primenjuje ili kao postupak koji se protivi prirodi i duhu nečega. U psihologiji nasilja se često dovodi u vezu samo sa individualnom agresijom čiji je cilj nanošenje patnje drugima i/ili sebi. Međutim, izjednačavanje individualne agresije i društvenog nasilja je vodi u manjkavo objašnjenje fenomena nasilja kao društvene pojave (Jugović, 2014). Nasilje je čovekova manifestacija koja nastaje u interakciji pojedinaca sa drugim ljudima, društvenim strukturama, sistemima vrednosti i odnosima moći. Tomas Blum ukazuje da nasilje, kao socijalni fenomen, treba razumeti i objasniti u interpersonalnoj perspektivi: ključno je pronaći odgovor na pitanje zašto se nasilje događa češće u određenim socijalnim situacijama, odnosno koji ga socijalni činioci opravdavaju i tolerišu, a time i podstiču (Blume, 1996: 9).

Pojava nasilja neodvojivo je prožeta pojavama društvene moći i sile. U nauci se ovi pojmovi često izjednačavaju, što nije opravdano. Pojam društvene moći verovatno je najbolje izrazio Maks Veber, podrazumevajući pod njom svaku šansu da se sopstvena volja sprovodi u okviru jednog društvenog odnosa, makar i protiv otpora drugih i bez obzira na čemu se ta šansa temelji (Đurić, 1964). Sila je sredstvo ostvarenja i održanja moći a nasilje je način iskazivanja i sprovođenja moći. Zbog toga je sila, u društvenom pogledu, statična kategorija i pretpostavka nasilja a nasilje je uvek delovanje i akcija. Imajući ovo u vidu, nasilje se može odrediti i kao delovanje silom radi stvaranja takve situacije, odnosno uređivanje odnosa u društvu koji vodi realizaciji ciljeva i interesa onoga koji vrši nasilje, suprotno volji i interesima onih učesnika interakcije nad kojima se vrši nasilje (Simeunović, 1989). Značajno je istaći da nekad i samo postojanje sile, pretnje silom ili percepcije moći od strane potencijalnog objekta nasilja može imati iste efekte kao i samo delovanje silom i izvođenje čina nasilja.

Premda su, u istorijskoj perspektivi, mnoge zajednice opstale i prosperirale zahvaljujući premoći u nasilnim sukobima, čovečanstvo se održalo zahvaljujući ljudskoj saradnji i solidarnosti, odnosno čovekovo sposobnosti da ukroti agresivnost. Strah od uništenja čoveka i zajednice je činilac koji usmerava ljude da svoje strasti krote pravom, moralom, religijom, organizacijom i autoritarnom socijalizacijom. Premda prepoznato kao izrazito društveno nepoželjno i opasno, nasilje nije iskorenjeno. Čovek modernog doba ne samo što i dalje koristi nasilje kao način rešavanja odnosa u društvu, već i legalnim nasiljem kroti nasilničko nasleđe. Ideja nenasilja je danas, možda, življa nego ikad, međutim, još uvek nije doživljena kao nužnost (Marjanović, 1990). Nasilje je socijalna konstrukcija – oko njegove definicije se i dalje "pregovara", a u određenim socijalnim situacijama ono se ne prepoznaje, opravdava ili toleriše, što je indikator i posledica nejednakosti ljudi u društvu.

Kako ističe Blum, nasilje je "socijalno definisana kategorija aktivnosti koje ima neka zajednička obeležja" (Blume, 1996: 9). Jedno od zajedničkih obeležja onih koji ga vrše jeste neupitno uverenje da su njihove potrebe i želje važnije od potreba i prava drugih. Nasilje je u svojoj suštini izraz moralne nedoraslosti, patološke egocentričnosti i neobuzdane agresivnosti, premda po pravilu teži afirmaciji i tolerisanju prikazujući se kao reaktivno, odbrambeno i opravdano ili pak kao

benigno. Kulturalni ambijent preosetljiv na pitanja "ugrožene" bezbednosti ili tradicionalnog moralnog poretka, obično je fleksibilan u pogledu granica između opravdane i neopravdane primene sile u interpersonalnim i socijalnim odnosima.

Podsredstvom kulturoloških faktora, nasilje se često zaogrće u ruho odvažnosti, zaštitništva, čak nepatvorene privrženosti društvenim vrednostima. Ponekad, pak, oni koji vrše nasilje i ne traže izgovore ni opravdanje, jer sebe doživljavaju kao likove iz herojskih saga, usamljene ogorčene borce koji, u moralno natrulom, lošem svetu, ne moraju da se pravdaju zbog vlastite bahatosti, samoživosti, zloupotreba i nasilja. I u jednom i u drugom slučaju, društveni činioci koji oblikuju kako opšti kulturni ambijent, tako i društvenu rekaciju na različite oblike nasilja, od ključnog su značaja za meru u kojoj će nasilni obrasci ponašanja prožimati različite socijalne situacije i kontekste.

U ovom radu se, kroz tri oglada o različitim manifestacijama nasilja, postulira da nasilje u suštini predstavlja namerno destruktivno delovanje, odnosno zloupotrebu moći prema drugom, u kulturno-vrednosnom ili institucionalnom ambijentu koji je na neformalnom nivou, tolerantan prema agresiji, neodgovornosti i nejednakosti.

2. NASILJE NAD DECOM U INSTITUCIJAMA

Čuveni španski reditelj Pedro Almodovar uzburkao je duhove u autoritarnim krugovima katoličke crkve svojim filmom "*Loše vaspitanje*". Almodovar ruši tabue o katoličkim internatima za decu i otvoreno pokreće problem pedofilije i seksualnog zlostavljanja dece unutar crkve. No, ovde se otvara šire tabu pitanje nasilja nad decom u različitim institucijama.

Činjenica je da je ovo danas manje tabu tema nego pre dve ili tri decenije. Ko je smeo od roditelja ili medija u vreme "socijalističke škole" da pokrene ovo pitanje? Autoritarno društvo rađa autoritarnu školu. Iz takve škole, u kojoj su dominirala kruta ideološka pravila stvarao se pogodan milje za razne autoritarce ili one koji su bili zaštitelni partijom da bez zazora (zlo)upotrebljavaju moć.

Postoje primeri učitelja koji su levorukoj deci vezivali ruke za leđa kako bi "propisala" desnom rukom. Roditeljima je objašnjavano da je "to nov metod u obrazovanju". Ili nastavnika koji su udarali decu pokaznom šipkom po glavi za neznanje! Ili nastavnika koji je "neuredne" sveske bacao u korpu za otpatke! Da ne govorimo o strukturalnom zlostavljanju učenika izloženih političkim manipulacijama i ideološkim indoktrinacijama u vreme "toplog komunizma" ili "događanja naroda" sa kraja 80-tih.

Nasilje nad decom u institucijama je očit primer zloupotrebe moći. Deca koja su žrtve verbalnog ili fizičkog nasilja od nastavnika nalaze se između "čekića i nakovnja". Ona imaju strah i od nastavnika ali i od roditelja koji misle da im je dete "zgrešilo" kada je nastavnik bio "strog". Roditelji veoma često i ne znaju da su njihova deca bila predmet nasilja od nastavnika. Pojedinačne pritužbe dece i roditelja na nastavnike obično su uzrokovane verbalnom agresijom nastavnika kroz vređanje, ismejavanje, ucenjivanje, ponižavanje, pa i fizičko nasilje.

Javnost često ne zna koja su deca podložnija viktimizaciji u školi od strane nastavnika. Što su deca mlađa nasilje nad njima od školskog osoblja je češće. Dečaci su izloženiji fizičkom kažnjavanju, a devojčice lošim ocenama iz vladanja. Što su učenici stariji nastavnici češće koriste kaznu izbacivanja sa časa i lošu ocenu iz vladanja.

Da li javnost zna šta se događa sa decom u institucijama za tretman problema u ponašanju? Da li ima nasilja nad ovom već etiketiranom decom? Ovo nasilje je često obavijeno "velom tajne", a ova deca nemaju nikakvu "zaleđinu": ni uticajne roditelje, ni novca, veća znaju samo za strah, zlostavljanje od roditelja i hapšenja. Pripadanje marginalnim socijalnim grupama uvećava rizik od institucionalnog nasilja, hapšenja i osuđivanja.

Ne treba imati iluzije: društvo i njegove institucije se mogu nazvati humanim samo kada to potvrde delima, a ne političkim i ideološkim parolama. To da li su neki nastavnici "nezadovoljni ličnim životom" ili imaju "lične probleme" ili osećaju posledice degradiranja njihove profesije, nije nikakvo opravdanje za nasilje. Od lošeg vaspitanja do lošeg društva je veoma kratak korak.

3. NASILJE U PARTNERSKOM ODNOSU

U partnerskim odnosima koje karakteriše nasilje - o kojem većina ljudi iskustveno zna malo – fizička sila i verbalna agresija se primenjuju rutinski i svrsishodno: kao sredstvo kontrole, odnosno ukidanja autonomije i potčinjavanja drugog ljudskog bića. U tom kontekstu, verbalna agresija često nije manifestacija povišene afektivne pobuđenosti usled užarenih prepucavanja, rasprava, nadmudrivanja, odmeravanja argumenata sa partnerom, već izričit nalog za potčinjavanje volji drugog pod pretnjom (fizičkom ili drugom) kaznom. Nasilje u svojoj suštini predstavlja ili prisilno potčinjavanje drugog, ili kaznu zbog narcističke povrede i odbijanja drugog da se podredi volji nasilnika.

U partnerskom odnosu, nasilje je obično svakodnevno i predvidljivo u svojoj "nepredvidljivosti", a njegov rezultat su najmučnija osećanja žrtve – hronična zastrašenost, bespomoćnost i beznade. Osoba koja je imala nesreću da ukrsti životni put sa nekim ko ima poriv da primenjuje psihičko zlostavljanje ili fizičko nasilje da bi uspostavio ili održao kontrolu nad drugim bićem, trpeće ga bilo da ostane u partnerskom odnosu ili da odluči da iz njega izađe. S toga je "okrivljavanje" žrtve zbog "zlehude sudbine" koju je, navodno, na ovaj ili onaj način "sama birala", ili zato što je nesprijetna da se izloži riziku napuštajući nasilnog partnera, nehumano i predstavlja vrhunsku hipokriziju.

Nasilje je rudimentaran odgovor na frustraciju i primitivno (no, na žalost, još uvek efektivno i isplativo) sredstvo za uspostavljanje moći kojim se direktno negiraju i povređuju osnovna ljudskih prava – pravo na život, nepovredivost telesnog i psihičkog integriteta, pravo na zdravlje i pravo na autonomiju. Ono ne samo da je upereno protiv prava pojedinca, već je po svojoj suštini antičovečno, jer predstavlja zloupotrebu neravnoteže u fizičkoj moći koja je polovima prirodom data u svrhu osiguravanja zaštite, a ne ugrožavanja čovekove vrste i najvrednijih dobara. Budući

da je posve jasno da se suzbijanjem nasilja štite kako pojedinci koji su mu direktno izloženi, tako i novi naraštaji i čovečanstvo u celini, mlako i neodlučno društveno reagovanje na nasilje u partnerskom odnosu u današnje vreme u najmanju ruku je nerazumljivo. Nema nikakve sumnje da bi odlučnija društvena reakcija, ako ne iskorenila ovu destruktivnu pojavu, svakako učinila nasilje u u porodici i partnerskom odnosu manje izvesnim, menjajući "račun dobiti i gubitaka" od nasilništva.

4. SEKSUALNO NASILJE NAD DECOM: SLUČAJ PEDOFILJE

Pedofilija. Šta se iza te reči krije? Bolest, kriminal, društvena devijacija ili sve to zajedno? Radikalni kritičari modernosti u pedofiliji vide jedan od pokazatelja moralne dekadencije savremenog društva. Da li u prilog ovoj tezi ide podatak Interpola da je za samo petnaest dana jedan internet sajt sa dečijom pornografijom posećen sa više od 900 različitih adresa? Najveći pedofil u istoriji SAD, za 35 godina zlostavljao je oko 36.000 dece!

Sa psihijatrijskog gledišta pedofilija se smatra duševnim oboljenjem. Tačnije, kao poremećaj polne sklonosti ili seksualna devijacija. Pedofilija spada u grupu tzv. parafilija ili seksualnih inverzija gde dolazi do pogrešnog izbora seksualnog objekta (Kaplan, Sadock, 1998). Pedofiliska usmernost može biti u seksualnoj zainteresovanosti za dečake, za devojčice ili za oba pola. Pedofili su po pravilu muškarci. Seksualna aktivnost pedofila najčešće se izražava kroz dodirivanje ili gledanje dece. Istraživanja u svetu pokazuju da kada dolazi do telesnog kontakta najčešće žrtve su dečaci (60%). Pedofilski egzibicionizam i voajerizam u 99% slučajeva usmereni su ka devojčicama. Ubedljivo najprisutnija usmernost pedofila je heteroseksualnog karaktera. Poseban slučaj pedofilije jeste incest.

Pedofili se mogu podeliti na dva opšta tipa: tzv. eskluzivni - gde je seksualna zainteresovanost isključivo orijentisana ka deci i - neekskluzivni tip gde postoji seksualna zainteresovanost i ka deci i ka odraslima. Većina heteroseksualnih pedofila je oženjena ili je bila u braku. I značajan podatak: oko 50% pedofila je u vreme samog čina neumereno konzumiralo alkohol.

U psihijatriji su poznati i kriterijumi na osnovu kojih se može dijagnostikovati ovaj poremećaj. Prvo, da u periodu od najmanje šest meseci postoje ponavljane intenzivne seksualne fantazije, seksualni nagoni i ponašanja koja uključuju seksualnu aktivnost sa prepubertetskom decom koja imaju 13 godina i manje. Drugo, potrebno je da seksualne fantazije i takva ponašanja uzrokuju značajne i klinički prepoznatljive posledice u sferi društvenog ili radnog funkcionisanja. I treće, osoba mora da ima najmanje 16 godina i mora da bude najmanje 5 godina starija od deteta žrtve (Kaplan, Sadock, 1998).

Smatra se da je pedofilija akt bolesnog samoljublja i narcizma. Neka ispitivanja pokazuju da se radi se o osobama koja imaju potrebu da dominiraju i kontrolišu žrtvu kako bi kompenzovali osećanja nemoći i inferiornosti koja su stečena u edipalnoj fazi razvoja ličnosti. Uzroci pedofilije se vide i u lošim prvim seksualnim iskustvima, seksualnom neuspehu sa ženama, ranim traumama zbog

zlostavljanja u porodici (ne samo seksualnog nego i fizičkog i vrebalo tipa), impotenciji, itd.

Međutim, problem posmatranja pedofilije samo kao bolesti i psihijatrijskog fenomena jeste u tome što ova pojava ima i snažnu moralnu i društvenu dimenziju. Pitanje je koliko je kod pedofilije bolest jača od moralnosti? Najslabija prognoza za psihijatrijsko lečenje pedofila upravo je kod onih koji nemaju izgrađena osećanja krivice zbog takvog ponašanja.

Pedofilija je povezana i sa organizovanim kriminalom. Dečja prostitucija, dečja pornografija, pedofilija na internetu, trgovina decom, "seks-turizam" su najbolji pokazatelji. I ne samo to, pedofilske aktivnosti u većini zemalja predstavljaju teška krivična dela. Ali zašto i pored osude javnosti postoje brojni proizvođači i distributeri dečije pornografije? Da li profit od uništavanja dece pobeđuje svaku moralnost i ljudskost?

Ključno je reći da pedofili napadaju jednu od najvažnijih društvenih vrednosti. To je vrednost koja se zove – dete. Uz vrednost života nema značajnije društvene vrednosti. Zato je pedofilija i društvena devijacija. Ona je posledica zloupotrebe moći koji imaju odrasli. Što je u nekom društvu veća neravnopravnost i društvena nezaštićenost dece i što je lošiji socijalni položaj dece – rastu mogućnosti pedofilije.

5. ZAKLJUČAK

Zagledani u pretekst nasilja, često gajimo iluzije o njegovoj prirodi i uzrocima. Nasilje nije posledica konflikta, nesporazuma, nemarnosti, neznanja ili zabluda, te se njima ono ne može ni objasniti niti pravdati. Nasilje je manifestacija gneva ili osionosti i sredstvo za demonstraciju moći ili uspostavljanje kontrole nad drugim.

Nasilje ima više lica - može biti izraz i moći i nemoći, može biti pribežište silnih, ali i poslednje sredstvo očajnih, može biti sredstvo racionalnog izbora radi promišljenog postizanja određenog cilja, ali i iracionalni potez nepromišljenog osvetnika vlastitog narcizma. U svakom slučaju, nasilje je izrazito društveno opasno, a za onog ko ga trpi neizbrisivo bolno i degradirajuće iskustvo.

Često se može čuti da u svakome "čuču potencijalni nasilnik". Pre će biti da u svakome (ili većini) postoji potencijal za primenu agresije – pre svega odbrambene. Odbrambena napetost se suštinski razlikuje od napadačke agresije kojom se primarno cilja na uništenje, povređivanje ili podređivanje drugog ljudskog bića, premda će onaj ko pribegne ovoj drugoj obično nastojati da je upristoji i zaogrne nekakvim "odbrambenim" argumentom. Suprotstavljanje nasilju je najdelotvornije kada uključuje redefinisavanje kulturalnih normi kojima se ono opravdava i snižava cena njegovog vršenja. S toga, da bi bila efektivna, društvena reakcija na nasilje ne treba da zavisi od konteksta u kojem se nasilje vrši. Nasilje ne treba tretirati kao "nesrećan ishod" interakcije, već kao nedozvoljeno sredstvo za razrešenje interpersonalnih i socijalnih konflikata. To je put koji osigurava da se problem nasilja duž različitih socijalnih konteksta ne razvodnjava u nepreglednoj

problematici muško-ženskih, porodičnih, međugrupnih, klasnih i drugih socijalnih odnosa.

Čini se da je sazrelo vreme da "osvešćujuće" parcijalne strategije borbe protiv nasilja u različitim socijalnim kontekstima odmeni dobro formulisana jedinstvena strategija protiv nasilja. Socijalno nasilje jeste konstanta naše civilizacije. Cinično zvuče proklamovani ljudski ideali u odnosu na sveprisutnost nasilja u društvu. Zato je odgovornost na državi, ne samo da obezbedi dobre zakone i njihovu primenu, nego i da jasno promoviše nenasilnu opštu kulturu i humanistički sistem vrednosti.

LITERATURA

- (1) Bandura, A. (1973). *Aggression: a social learning analysis*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- (2) Berđajev, N. (2007). *Filozofija slobodnog duha*. Beograd: Dereta
- (3) Berkowitz, L. (1990). On the formation and regulation of anger and aggression: A cognitive-neoassociationistic analysis. *American Psychologist*, 45(4):494-503.
- (4) Blume, T. W. (1996). Social Perspectives on Violence, *Michigan Family Review*, 2(1) pp. 9-23.
- (5) From, E. (1990). *Anatomija ljudske destruktivnosti*. Zagreb: Napred.
- (6) Đurić. M. (1964). *Sociologija Maksa Vebera*. Zagreb: Matica hrvatska.
- (7) Jugović, A. (2014). *Zapisi iz anomije – ogledi iz nauke o društvenim devijacijama*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (8) Kaplan, I. H., Sadock, J. B. (1998). *Synopsis of Psychiatry (eighth edition)*. Baltimor: Lippincott Williams&Wilkins.
- (9) Lajbnić, V. G. (1993). *Teodikeja*. Beograd: PLATO.
- (10) Marjanović, J. (1996). *Teorija politike – osnovi*. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- (11) Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5): 672–682.
- (12) Simeunović, D. (1989). *Političko nasilje*. Beograd: Radnička štampa.

"LOGIC" OF SOCIAL DESTRUCTION: VIOLENCE AND POWER

In this paper, through three essays about the various manifestations of violence (violence against children in the institutions, violence in intimate relationship, sexual violence against the children – case of pedophilia) starts from the premise that violence is deliberately destructive action or abuse of power in the cultural value system or institutional environment that is at the informal tolerance to aggression and inequality. Social violence is a constant of our civilization. Violence is happening in the interaction of individuals with other people, social structures, value systems and power relations. The conclusion is that it is the responsibility of the state, not only to provide good laws and their application, but also to clearly promote non-violent general culture and humanistic value system.

KEYWORDS: violence / power / society / man